

# Erling Berge: KORLEIS EIGEDOMSRETTAR VERT TIL, OG ENDRAR SEG

NTNU, Trondheim  
Fall 2004

Fall 2004

© Erling Berge 1997

## EIGEDOM I DAGLEGLIVET

“Kva er eigedom?”

- Personleg erfaring
  - stabilitet og sikkerhet
  - rikdom og fattigdom
  - fridom og plikter
- Historisk erfaring
  - kamp om kontroll over ressursane

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# OPPHAVET TIL EIGEDOM

Vanlege "teoriar"

- Første bruk
- Dagleg bruk
- Bruk som gir størst samfunnsmessig nytte

Myter om opphav brukt som rettferdiggjering

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOMSSYSTEM

Vanleg inndeling

- Statseige
- Felleseige (allmenning, samvirke)
- Privateige
- Fråver av eige (gratisressursen)

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# PERSPEKTIV PÅ EIGEDOM

- Dagleglivets syn på eignedom
- Jussens syn på eignedom
  - basert på dagleglivets syn
- Samfunnsvitskapens syn på eignedom
  - basert på jussens og dagleglivets syn

Fall 2004

© Erling Berge 1997

## EIGEDOM I DAGLEGLIVET

“Ting”-orientert

Rettar og rikdom for

Eigaren

“Tingen”

Plikter og fattigdom for

Ikkje-eigarar

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I DAGLEGLIVET

## “Ting”-orientert

- Retten til eksklusiv bruk av tingen
- Retten til å la andre bruke tingen
- Retten til å overføre tingen til andre

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I DAGLEGLIVET

## “Ting”-orientert

- Forventing om straff for den som hindrar bruk av eigarrettane
- Erstatningsreglar dersom andre skadar tingen, eller hindrar bruk
- Ansvarsreglar dersom bruk eller manglande aktsemd fører til skade for andre

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I DAGLEGLIVET

“Ting”-orientert

EIGEDOMSRETTAR ENDRAR SEG IKKJE

- ved maktmisbruk
- ved flaks og eventyrlyst
- ved oppfinnsamt og målretta hardt arbeid

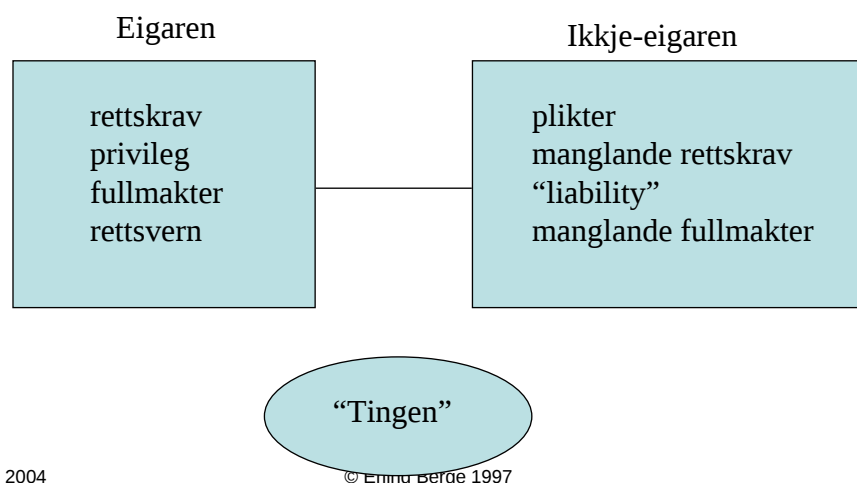
DET ER EIGAREN SOM ENDRAST

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I RETTSTENKING

“Relasjons”-orientert



Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I RETTSTENKING

“Relasjons”-orientert

I dagleg bruk av eigedommen vil

- eigaren ha rettskrav
  - i høve til desse har ikkje-eigaren plikter
- eigaren ha privileg
  - i høve til desse manglar ikkje-eigaren rettskrav (rettsløyse)

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I RETTSTENKING

“Relasjons”-orientert

I samhandling med ikkje-eigarar vil

- eigaren ha fullmakter
  - ikkje-eigaren er utsatt for bruk av desse (ansvar)
- eigaren ha rettsvern
  - i høve til dette manglar ikkje-eigaren fullmakter (avmakt)

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I RETTSTENKING

“Relasjons”-orientert

## GIR GRADER AV EIGEDOM

Legitim aktivitet                      A      H      R      E      S

- Uregulert ressurs \*
- Allemannsrett                      \*      \*
- Forvaltarrett                      \*      \*      \*
- Forpaktarrett                      \*      \*      \*      \*
- Eigarrett                      \*      \*      \*      \*      \*

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I RETTSTENKING

“Relasjons”-orientert

## EIGEDOMSRETTAR ENDRAR SEG

når det kjem endringar i

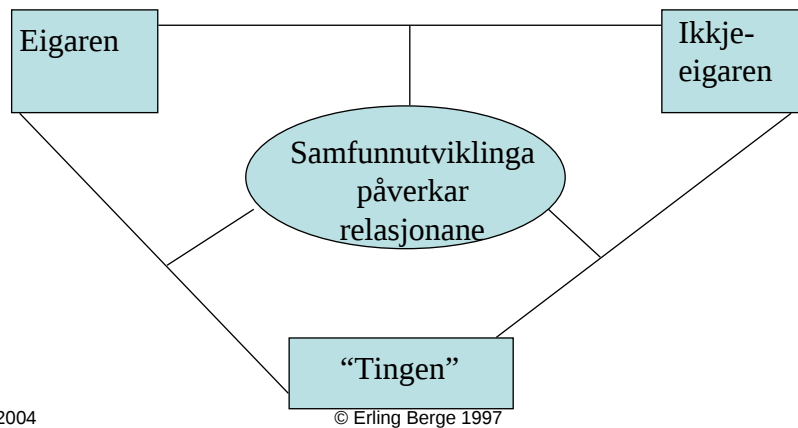
- rettar og plikter
- privileg og rettsløyse
- makt og ansvar
- rettsvern og avmakt

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I SAMFUNNSVITSKAP

“System”-orientert



# EIGEDOM I SAMFUNNSVITSKAP

“System”-orientert

- Eigedom gir **legitim** tilgang til ein straum av goder
- Eigedom er nært knytt til idear om **rettferdig fordeling** av goder og byrder
- Eigedom gir **makt**
- Eigedom er historisk og kulturelt **variabelt**

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I SAMFUNNSVITSKAP

“System”-orientert

## ENDRINGSKREFTER

- Når samfunnet endrar seg vil ideane om eigedom endre seg
- Å ha eigedom i dag tyder ikkje det samme som det gjorde for 100 år sidan

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I SAMFUNNSVITSKAP

“System”-orientert

## ENDRINGSKREFTER

Historiske og samfunnsmessige prosessar

- Vekst i folketal gir konkurranse om ressursane (om allt anna er uendra)
- Ny teknologi skaper nye ressursar og /eller endrar konkurransevilkåra for gamle
- Tap av ressursar endrar konkurransevilkåra for andre ressursar

Fall 2004

© Erling Berge 1997

# EIGEDOM I SAMFUNNSVITSKAP

“System”-orientert

## ENDRINGSKREFTER

Historiske og samfunnsmessige prosessar

- Synet på kva som er legitim bruk av ressursar endrar seg
- Fordeling og bruk av makt endrar seg og verkar inn på haldningar og verdiar
- Fordelinga av goder og byrder produsert i samfunnet verkar inn på haldningar og verdiar

Fall 2004

© Erling Berge 1997

## OPPSUMMERING og KONKLUSJON

- endra legitimitet av handlingar
- endra haldningar og verdiar gir endringar i
  - rettar og plikter
  - privileg og rettsløyse
  - makt og ansvar
  - rettsvern og avmakt
- EIGEDOMSRETTAR ENDRAST NÅR  
TENKJEMÅTEN ENDRAST

Fall 2004

© Erling Berge 1997